

Cerrahide Etik ve Aydınlatılmış Onam

Bölüm
34

Dr. Öğr. Üyesi Selda OKUYAZ

Ana Konular

- Tıp Etiği İlkeleri
- Cerrahide Etik Sorunlar
- Aydınlatılmış Onam

Klinik uygulamalarda hekim hastasıyla ve hasta yakınlarıyla sürekli bir etkileşim halindedir. Bu etkileşim hasta ve hasta yakınlarıyla ilk karşılaşmadan itibaren başlar. Eğer hasta hekim etkileşimi ortaya herhangi bir sorun çıkmaz ise süreç çok fark edilmeden yaşanır gider. Ancak klinikte uygulamalar sırasında hasta-hekim etkileşimi fark edilse de edilme de hasta-hekim ilişkisi içinde değerlendirilir ve tıp etiğinin konusunu oluşturur.

Etik, insanın diğer insanlarla olan ilişkilerindeki tüm eylemlerinde ortaya çıkan değer sorunlarını ele alan ve bu sorunlara ilişkin teorik bilgiler üretmeye çalışan bir felsefe disiplindir. Etiğin bir uzantısı olan **tıp etiği** de, sağlık çalışanlarının mesleki uğraşlarındaki tüm eylemleri ile ilgili değer sorunlarını ele alan, hasta ve hasta yakınlarıyla olan ilişkisinde sergiledikleri tüm tutum ve davranışlarının iyi-kötü veya doğru-yanlış yönden değerlendiren bir disiplindir. Sağlık uygulamalarına ilişkin tüm süreçlerde ortaya çıkan veya çıkabilecek etik sorunları belirlemek, tanımlamak, çözümlenmek ve çözüm yolları üretmek tıp etiğinin temel amaçlarıdır. Sağlık çalışanlarının mesleki uygulamaları sırasında karşılaştıkları etik sorunlar, hasta ve hasta yakınlarıyla olan ilişkilerinde yaşadıkları değer sorunlarıdır.

TIP ETİĞİ İLKELERİ

Tıp etiği ilkeleri, karşılaşılan herhangi bir etik sorunun çözümlenmesinde yol gösterici olan ve bir seçim yapılmasını sağlayan rehberlerdir. Geçmişten günümüze tıp etiğinin gelişim sürecinde çok sayıda farklı etik ilke sistemi oluşturulmuştur. İnsanlığın temelinde yer alan yaşama saygı, tıp etiği ilkelerinin temelinde de yer almaktadır. Rutin işleyişlerinde sağlık çalışanlarından beklenen en temel görev de yaşama saygı göstermektir. Yaşama saygı hayatın değeriyle bağlantılı olarak “yararlı olma”yı, “adil olma”yı ve “kişiye saygı”yı içerir.

Günümüzde tıp etiğinin benimsenen ve Beauchamp ile Childress tarafından tanımlanan dört temel ilkesi; özerkliğe saygı, yararlı olma, zarar vermeme ve adalettir.

Yararlı Olma

Yararlı olma; tıp uğraşı kadar eski bir ilkedir. Sağlık çalışanları için vazgeçilmez olan hastanın iyiliğini ve en üstün yararını önceleyerek, hastanın yararına eylemlerde bulunma yükümlüğünü bildirir. Yarar sağlamak, zararları öngörmek ve eylemin olası yararlarının olası zararlar karşısında bedellerini tartma sorumluluğunu getirir. Hipokrat’tan bu yana uygulanan geleneksel yaklaşımda yararlı olma ilkesi çoğunlukla zarar vermeme ilkesi ile birlikte değerlendirilir.

Kaynaklar

- Akça T, Uzel İ. Bergama Asklepieionu Antik Tıbbın Anıtsal Sağlık Kurumu. Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir, 2018:22.
- Angelos P. Surgical ethics and the future of surgical practice. *Surgery*, 163 (2018) 1-5
- Arda B, Oğuz Y, Şahinoğlu S. Informed Consent in Medical Education: the Experience of The Medical Ethics Department of Ankara University Medical School. *Journal of Ankara University Faculty of Medicine* 2009; 62 (4): 143-147.
- Aydın E. Tıp Etiği. Ankara: Güneş Kitapevi; 2006.
- Morality and Moral Justification. In: Beauchamp LT, Childress FJ. Eds. Principles of Biomedical Ethics, 4th ed. New York: Oxford University Press; 1994:1-44.
- Biyomedikal Etik Prensipleri. Çev: Temel KM. Yedinci Edisyon, Hayat Sağlık ve Sosyal Hizmetler Vakfı; 2017
- Bossaert LL, Perkins GD, Askitopoulou H, et al. European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015, Section 11. The ethics of Resuscitation and end-of-life decisions. *Resuscitation* 2015; 95: 302-311
- Çobanoğlu N. Kanser ve Etik. Kuramsal ve Uygulamalı Tıp Etiği, 1.Baskı, Ankara: Eflatun Yayınevi, 2009: 161-173.
- Çobanoğlu N. Özerklik İlkesi ve Aydınlatılmış Onam. Kuramsal ve Uygulamalı Tıp Etiği, 1.Baskı, Ankara: Eflatun Yayınevi, 2009: 65-78.
- Elçioğlu Ö, Kırmılioğlu N. Tıp Etiği İlkeleri. In: Demirhan Erdemir A- Öncel Ö, Aksoy Ş. eds. Çağdaş Tıp Etiği. İstanbul: Nobel Kitapevleri; 2003:26-40.
- Ersoy N. Aydınlatılmış Onam. In: Demirhan Erdemir A- Öncel Ö, Aksoy Ş. eds. Çağdaş Tıp Etiği. İstanbul: Nobel Kitapevleri, 2003:204-234.
- Hasta hakları yönetmeliği 1998 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4847&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=hasta%20haklar%C4%B1>
- Kadıoğlu S., Kadıoğlu F. Klinik uygulamada etik karar verme süreci. Erdemir Demirhan A, Oğuz Y, Elçioğlu Ö, Doğan H. Eds. Klinik Etik. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 2001: 44-64.
- Kadıoğlu F.G. Etik Yönüyle Kanıtla Dayalı Tıp. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics* 2010;18 (3):178-82.
- Kuçuradi İ. Etik. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu; 2006:1-37.
- Nnabugwu I.I, Ugwumba F. O., Udeh E.I., Anyimba S.K. and Ozoemena O.F. Informed consent for clinical treatment in low-income setting: evaluating the relationship between satisfying consent and extent of recall of consent information. *BMC Medical Ethics* (2017) 18:69 DOI 10.1186/s12910-017-0227-4,
- Oğuz Y, Büken Örnek N, Tepe H. Biyoetik Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu; 2005:236.
- Okuyaz S. Etik Açından Gebeliğin İkinci Trimestr ve Sonrasında Sonlandırılması Kararı: Doğum ve Çocuk Hekimlerinin Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma ile Birlikte, Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2017.
- Okuyaz S. Akça T. Kardiyopulmoner Resüsitasyonda Etik. Erişkin Kardiyopulmoner Resüsitasyonda Güncel Yaklaşımlar. In: Birbiçer H., Keleş Tezcan G. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2018:437-450.
- Ögenler O. Soranus'dan Sabuncuoğlu'na Anadolu'da Kadın Hastalıkları ve Doğum Hekimliği. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana, Türkiye, 2009.
- Ögenler O, Bilgin N, Kadıoğlu S, Akça T. Uzmanlık eğitimi alan bir grup hekimin aydınlatma ve onam alma hakkındaki görüşleri (Views of a group of physician in residency training on informed consent). *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 2015: 2 (2): 127-36.
- Sert G. Hasta Hakları Uluslararası Bildirgeler ve Tıp Etiği Çerçevesinde. Babil Yayınları, İstanbul 2004:206.
- Tepe H. Pratik Etik Etiğin Pratik Sorunları. Ankara: BilgeSu; 2016:56-63.
- Tepe H. Pratik Etik Etiğin Pratik Sorunları. Ankara: BilgeSu; 2016:56-63.
- Türk Tabipleri Birliği Aydınlatılmış Onam Kılavuzu http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=65:hekl-meslek-etkurallari&catid=4:t&Itemid=31
- Türk Tabipleri Birliği Hekimlik Meslek Etiği Kuralları, Yayın Tarihi: 01.02.1999 http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&id=65&Itemid=31.
- Uzel İ. Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Uzel İ. Cerrahinin Tarihçesi. Cerrahi Hastalarda Tanı ve Fizik Muayene. Ed: Aydın S, Akça T, Çolak T. 2008. Nobel Kitapevi: 1-25.